

Corneliu-Liviu POPESCU

Comentariu la Decizia Curții Constituționale nr. 421 din 13 septembrie 2005

Obiectul excepției de neconstituționalitate, astfel cum a fost formulat de autorii excepției, îl constituie dispozițiile art. 103 din Codul familiei. În realitate, critica de neconstituționalitate privește doar dispozițiile art. 103 alin. (2) teza a doua din Codul familiei, dispoziții care au următorul conținut: „*Acesta va fi ascultat dacă a împlinit vârsta de zece ani*”. În opinia autorilor excepției, dispozițiile legale criticate încalcă prevederile art. 11 alin. (1) și (2) și art. 20 din Constituție, precum și dispozițiile art. 3 privind obligația statelor părți de a asigura copilului protecția și îngrijirea necesare, art. 12 privind garantarea dreptului copilului capabil de discernământ de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește și art. 13 privind dreptul copilului la libertatea de exprimare din Convenția cu privire la drepturile copilului, ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 314 din 13 iunie 2001.

Textele constituționale invocate au următorul conținut:

- Art. 11 alin. (1) și (2): „*(1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.*

(2) Tratatelor ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern”;

- Art. 20: „*(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.*

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile”.

Examinând excepția, Curtea Constituțională constată că, ulterior sesizării sale prin Încheierea din 3 noiembrie 2004, textul de lege dedus controlului a fost modificat implicit prin dispozițiile art. 24 alin. (2) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 557 din 23 iunie 2004, intrată în vigoare la data de 1 ianuarie 2005. Potrivit acestor dispoziții: „*În orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, copilul are dreptul de a fi ascultat. Este obligatorie ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei*”. Rezultă că această modificare este chiar în sensul susținerii autorilor excepției, astfel că, deși cu teme ridicată, în prezent această excepție a rămas fără obiect și urmează a fi respinsă.

Totodată, Curtea constată că noua reglementare este în deplină concordanță cu prevederile art. 12 pct. 1 din Convenția cu privire la drepturile copilului, potrivit căreia: „Statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare, ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate”.

Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea Constituțională, în numele legii, decide: respinge excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 103 alin. (2) teza a doua din Codul familiei.

Comentariu

Problema de drept soluționată prin decizia rezumată *supra* este interesantă, ea fiind o chestiune tehnică, fără legătură cu fondul chestiunii de neconstituționalitate ridicate în fața jurisdicției constituționale din România. Avem ocazia unui comentariu care, fără a fi aprobativ, dar nici critic, urmărește să expună diferențele dintre neconstituționalitate și neconvenționalitate.

Astfel, trebuie observat faptul că, precum în multe alte cauze, cercetarea de neconstituționalitate, în raport cu modul în care a fost formulată excepția, nu a vizat principiile și normele constituționale privite izolat, ci dispozițiile constituționale interpretate și aplicate în lumina normelor internaționale în materia drepturilor omului, integrate blocului român de constituționalitate, conform art. 20 din Constituție.

Or, între momentul ridicării excepției de neconstituționalitate și cel al soluționării sale, textul legal criticat a fost abrogat, iar noua reglementare nu mai include viciul de neconstituționalitate semnalat. Potrivit practicii sale constante în această chestiune¹, textul legal criticat fiind abrogat și nefiind preluat în noua reglementare, Curtea Constituțională a constatat că excepția a rămas fără obiect și a respins-o.

Ceea ce particularizează prezenta decizie constituțională este tocmai faptul că dispoziția normativă atacată era neconstituțională în raport cu o dispoziție constituțională interpretată în lumina unei norme internaționale în materia drepturilor omului, iar apoi respectiva normă legislativă a fost abrogată înainte de exercitarea controlului de constituționalitate.

Conform dispozițiilor art. 20 și art. 146 din Constituție, interpretate sistematic, rezultă că legislația română infra-constituțională se subordonează atât Constituției (constituționalitatea legii), cât și anumitor norme internaționale în materia drepturilor omului (convenționalitatea legii). Acestea din urmă au forță supra-legislativă și valoare interpretativă constituțională.

Contrarietatea directă dintre o lege și un tratat internațional privitor la drepturile omului este o chestiune de convenționalitate, de competența autorităților publice și a instanțelor judecătorești. Dacă un judecător apreciază legea ca fiind contrară

---

¹ Subliniem că, fără a fi de acord cu această jurisprudență constantă, critica sa nu face obiectul prezentului comentariu.

tratatului, el va refuza să o aplice (fără a o anula), cu efecte exclusiv *inter partes*, în temeiul art. 20 alin. (2) din Constituție.

Distinct, contrarietatea dintre o lege și Constituția interpretată în lumina normelor internaționale în materia drepturilor omului (deci, doar contrarietatea indirectă între lege și norma internațională, mediată de Constituție) este o problemă de constituționalitate, de competența exclusivă a jurisdicției de atribuție, specială și specializată, care este Curtea Constituțională, conform art. 146 combinat cu art. 20 alin. (1) din Constituție. Efectele unei decizii de neconstituționalitate constau în suspendarea și apoi încetarea efectelor juridice ale textului declarat neconstituțional, *erga omnes*.

Prin urmare, faptul că un text de lege contravine direct unui tratat internațional în materia drepturilor omului, fiind neconvențional, nu împiedică exercitarea ulterioară a unui control de constituționalitate cu privire la același text, raportat la o normă constituțională interpretată în lumina respectivului tratat. O lege neconvențională, chiar constatată ca atare de o instanță judecătorească, va continua să fie în vigoare și să producă efecte juridice pentru oricine altcineva decât părțile cauzei (statuarea judecătorului având doar efecte relative), ceea ce permite un control de constituționalitate.

Abia prin abrogarea legii neconvenționale (ori prin declararea ei ca fiind neconstituțională), aceasta este scoasă din ordinea juridică, pentru viitor, astfel încât chestiunea neconvenționalității rămâne fără obiect.